

Karel Čapek: Čert je vem

I nejspořádanější člověk (jako například já) musí někdy, aspoň jednou v životě, zpravidla přinucen zevními okolnostmi, vniknouti do neproniknutelného a divokého pralesa, plného klestí, pokácených velikánů, trouchniviny a spadaneho listí; míním totiž do své vlastní knihovny. Musí vytahat všechna svá folia, knihy, brožurky a sešitky, patentním vysávačem svých vlastních plic je zbavit prachu a ve fanatickém záchvatu systematickosti je jakžtakž roztřídit. Co při tom zažije a potká, to by byla jiná kapitola; zde sledujeme našeho spořádaného člověka jenom při zoufalém pokusu dát knihu po knize zpátky do knihovny a spořádat je tak trochu podle toho, jak k sobě patří. Nejdříve, to se rozumí, postaví do řad ty velké vázané knihy: nu tedy Ottův naučný slovník a Brehmův Život zvířat a Palackého Dějiny a takové důstojné svazky, což je příjemná a vděčná práce asi jako stavět vojáčky do řad. Potom moc pěkně se rovná francouzská literatura: zelené knížky nákladu Alcanova a Flammarionova, žluté z Mercure de France, bílé z Nouvelle revue, oranžové od Calman Lévyho, jako by to byly pluky různých uniforem, ale vybraně stejných velikostí; jářku, radost stavět je do řad. A pak anglické, skoro vesměs vázané se zlatými hřbety a vzrůstu nevelikého, ale sporého. A pak hlavní vojsko, jádro, střed, rozdrbaní veteráni domácích válek – české knížky.

A tedy čert je vem, všechny dohromady: spisovatele, české nakladatele, české papírníky a já nevím koho ještě. Čert je vem za to, že myslí na všechno možné, jenom ne na to, že knížka koneckonců patří do knihovny; a má stát v řadě vedle jiných; a má se tam vejít, a nemá se tam ztrácet, a vůbec má brát jakési ohledy na své celoživotní postavení ve spořádané a občansky přehledné knihovně.

Tuhle jeden básník vypotil tucet básniček a dá si je tisknout na formátě 30×25 cm; sešitek hubený jako trn a veliký jako album; vstrč jej mezi velké knihy, a zmizí ti nadosmrti; postav jej vedle menších, a hned mu zohýbáš rohy i celý vršek. Je neumístitelný; všude překáží, trčí ve své ubohé hubenosti, láme se, zkrátka čert ho vem! A jiný poeta, snad v domnění, že jeho knížku budeš do smrti s sebou nosit v kapse u vesty, uloží své plody do svazečku 6×4 cm; a teď pro něj hledej místo v knihovně! Jiný si zalíbí ve vysokém a úzkém formátě a zase jiný v nízkém a širokém; jiný vydal každou knížku v jiném nákladě, jiný každý svůj svazeček v symbolicky různých formátech. Vypsal bych cenu pro toho, kdo by dovedl pěkně srovnat do řady všechny staré spisy Viktora Dyka nebo dosud vyšlá díla Otokara Fischera. Rovnej ve své knihovně českou literaturu celý boží den, a pak si zdrcen sedneš na zem: co je před tebou, je podobno spíše hromadě slámy nebo papíru než uspořádané knihovně.

Vskutku, českou literaturu zdají se povšechně vyznačovat dva rysy: 1. záliba vydávat strašlivě tenké sešitky, takové vyschlé, hubené křížalky ze stromu vzácně rodícího; sešitky, které se nikdy nemohou dát svázat a jsou odsouzeny, aby se pomalu rozpadly v suché listí; 2. záliba v příliš velkých nebo v příliš malých formátech, krátkých a širokých, vysokých a souchotinářsky úzkých, ale vždy pokud možno nepohodlných a nesrovnatelných. Proti tomu například francouzskou literaturu vyznačuje záliba nevydat knihu dříve, pokud nedoroste na slušný, aspoň stopadesátistránkový svazeček, a pak ji vydat v jistém uniformním, nebo aspoň prakticky pohodlném formátě, který se při čtení drží dobře v ruce a po přečtení stejně dobře vřadí do knihovny, aniž by z ní trčel nebo v ní mizel. Inu, to je asi ten francouzský racionalismus, ta protivná západnická praktičnost, zatímco u nás –

– Ale až budete rovnat své knihovny, vyklouzne i vám “čert to vem” a povzdychnete si, zda konečně přece jednou vezmou naši literáti a nakladatelé trošičku ohled na čtenáře a jejich pořádkumilovnost; zda nahlédnou, že normální místo knihy je v knihovně a tam že jí patří jistá rozumná tloušťka a jistá seřaditelná velikost, při níž i knihy, i čtenáři trpí méně. Tady by snad nebylo těžké se rozumně dohodnout.